

VLASTA ILIŠIN, ANJA GVOZDANOVIĆ, DUNJA POTOČNIK (UR.)

DEMOKRATSKI POTENCIJALI MLADIH U HRVATSKOJ

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo
Zagreb, 2015.

Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo i Institut za društvena istraživanja u Zagrebu zajednički su organizirali skup koji je održan krajem listopada 2014. godine u Rektoratu Sveučilišta u Zagrebu. Na temelju 11 izlaganja s tog skupa nastao je Zbornik *Demokratski potencijali mladih u Hrvatskoj*, urednica Vlaste Ilišin, Anje Gvozdanović i Dunje Potočnik.

Cilj je bio analizirati čimbenike koji pridonose i/ili odmažu razvijanju demokratskog potencijala mladih, važnog resursa za sadašnjost i budućnost svakog društva. Zbornik sadržava predgovor, 11 autorskih tekstova i bilješke o autorima. Podijeljen je u pet tematskih cjelina: prvi dio ispituje određene dimenzije političke kulture mladih, drugi se bavi odnosom mladih spram povijesti, treći mladima kao pripadnicima navijačkih skupina, četvrti odnosom medija i mladih, te peti politikama za mlade.

Prvi dio knjige sadržava tri teksta koja se bave dimenzijama političke kulture mladih: političkim vrijednostima, političkom participacijom, te socijalnim i političkim povjerenjem.

Vlasta Ilišin u tekstu *Paradoksi demokratskog potencijala suvremene generacije mladih* analizira političke vrijednosti, institucionalno povjerenje i političku participaciju kao dimenzije političke kulture mladih. Autorica se u analizi koristi podacima prikupljenima u empirijskim istraživanjima mladih u Hrvatskoj od 1999. do 2013. godine. Rezultati istraživanja upućuju na određene paradokse u političkoj kulturi mladih. S jedne strane, kod mladih je oslabjela potpora demokratskom poretku, napose političkim institucijama te je pao interes za politiku, dok je, s druge, porasla participacija mladih u društvenim organizacijama, osobito u političkim strankama. Ti su podijeljeni trendovi za autoricu indikatori osnaživanja podaničke političke kulture mladih u Hrvatskoj.

U prilogu *Mladi i (ne)povjerenje u institucije: moguće odrednice i posljedice* Renata Franc i Vanja Međugorac odgovaraju na dva istraživačka pitanja:

razlikuju li se mladi u Hrvatskoj s obzirom na razinu i obrasce povjerenja u različite nacionalne institucije od mladih u drugim zemljama, te koji su korelati nepovjerenja mladih u institucije u kontekstu demokratskog potencijala mladih. Podatci za 14 europskih zemalja dobiveni su iz međunarodnog projekta Sjećanje, mladi, političko nasljeđe i građanska uključenost (MYPLACE). Rezultati su pokazali da se mladi u Hrvatskoj izdvajaju od ostalih kompariranih zemalja po niskoj razini povjerenja u institucije.

Anja Gvozdanović u radu *Izvori socijalnog povjerenja studenata u Hrvatskoj* imala je dvostruki cilj. Prvi je bio ispitati razinu socijalnog povjerenja studenata, a drugi u kojoj mjeri socijalno povjerenje proizlazi iz obilježja pojedinaca, mreža uspostavljenih odnosa izvan primarnih veza, te povjerenja iskazanog prema političkim institucijama. Za analizu koristi rezultate empirijskog istraživanja studenata svih javnih sveučilišta u Hrvatskoj provedenog u sklopu projekta *Hrvatski studenti u europskom kontekstu: društvena elita u nastajanju*. Rezultati pokazuju kako je razina socijalnog povjerenja studenata vrlo niska. Osim nepovjerenja u vlastite sugrađane, studenti pokazuju i nepovjerenje spram političkih institucija. Isto tako se pokazalo da obilježja pojedinaca imaju razmjerno manji utjecaj na generiranje socijalnog kapitala kod studenta od članstva u društvenim mrežama i povjerenja spram političkih institucija.

Sljedeća dva rada bave se odnosom mladih spram povijesti. Tekst *Interes za povijest i kultura sjećanja mladih u Zagrebu: '... hmmm... povijest... pa zanima me, ali... me i ne zanima...'* autora Marka Mustapića bavi se elementima kulture sjećanja mladih. U radu se nastoji odgovoriti na pitanja koliko je izražen interes za povijest kod mladih, koliko važnim smatraju komemoriranje povijesnih događaja, te koje značenje mladi pridaju komemoracijama. Pokazalo se da mladi, unatoč slabom interesu za povijest, smatraju važnim obilježavati događaje iz povijesti. Rezultati kvalitativne analize intervjua upozoravaju na složenost kulture sjećanja mladih i odgovornost svih socijalizacijskih aktera za njezin razvoj.

Osnovni cilj priloga *Drugi svjetski rat kao transgeneracijska trauma: sablasti prošlosti među mladima u Hrvatskoj* Nebojše Blanuše jest ispitati kako se trauma i rascjep između nositelja političke tradicije NOB-a i NDH iz Drugoga svjetskog rata reproducirala na generaciju mladih u Hrvatskoj i s kakvom posljedicom. Transgeneracijsku političku traumu autor definira kao rezultat socijalizacijskih procesa. Rezultati pokazuju da se rascjep na liniji NOB – NDH kod mladih ne razlikuje u odnosu na ostatak populacije, ali se, jednako tako, sve manje mladih deklarira pripadnicima konkretnoga političkog svjetonazora. Autor utvrđuje potrebu distanciranja mladih od postojećeg rascjepa i njegovo potiskivanje.

Sljedeća dva priloga govore o mladima kao pripadnicima specifične društvene skupine – nogometnim navijačima.

Dražen Lalić u tekstu *Nogometni navijači kao ekstremni desničari u Hrvatskoj od 2012. do 2014.* pozornost posvećuje prisutnosti desnog ekstremizma među mladim navijačima i njegovoj uvjetovanosti. Uzroke ekstremno desničarskih poruka navijačkih skupina vidi u osobnim razlozima, ali i grupnom konformizmu i težnji za provociranjem političara. Autor smatra da se treba kritički reagirati na verbalno nasilje s nogometnih terena, ali pritom ne stvarati moralnu paniku.

Benjamin Perasoviću u radu *Supkultura, pokret ili (neo)pleme? O teorijskim implikacijama novog istraživanja nogometnih navijača* govori o tri temeljna pojma koja su obilježila pojedina razdoblja sociologije nogometnog huliganizma – pojam supkulture, neo(plemena) i društvenog pokreta. Autor zaključuje da stereotipi o navijačima kao nasilnim ekstremnim desničarima nije održiv, štoviše upućuje na njihov veliki demokratski potencijal. Važnim smatra istaknuti činjenicu da velika većina navijača pripada radničkoj, osiromašenoj klasi, odnosno gubitnicima tranzicijskog procesa.

Četvrti dio knjige bavi se istraživanjem odnosa medija i mladih.

Gordana Vilović u tekstu *(Ne)zastupljenost tema o mladima u izbornoj kampanji za Europski parlament* bavi se temom percepcije mladih u vodećim hrvatskim nacionalnim novinama u predizbornoj i izbornoj kampanji za Europski parlament 2014. godine. Analiziraju društveno-politički kontekst u kojem su se odvijali izbori za Europski parlament, autorica zaključuje kako zanemarivanje tema mladih u dnevnim novinama možemo pripisati nepovoljnom trenutku (poplave), ali i uređivačkoj politici dnevnih novina.

Nada Zgrabljic Rotar u radu *Neprofitni mediji kao demokratska snaga mladih* najprije je klasificirala, podijelila i objasnila odlike pojedinih modela emitiranja i djelovanja medija u medijskom sustavu, a zatim objasnila razliku između neprofitnih medija i *community* medija jer se nerijetko poistovjećuju. Autorica smatra kako se društvena važnost neprofitnih medija ogleda u stvaranju aktivnih građana i participativnoga, građanskog novinarstva. Neprofitni mediji daju mladima prostor za realizaciju i kritičko djelovanje spram zajednice. Kako ističe, nove tehnologije mladima omogućuju veću participaciju u demokraciji jer su im mediji dostupniji i lakše je stvarati medijski sadržaj.

Peti dio knjige donosi dva priloga u kojima autori propituju na koji način tijela vlasti djeluju u ostvarivanju dobrobiti mladih.

Berto Šalaj u tekstu *Novi program građanskog odgoja i obrazovanja u hrvatskim školama: početak ozbiljnog rada na razvoju demokratske političke kulture mladih ili smokvin list Ministarstva?* analizira novi program građanskog odgoja i obrazovanja koji će biti implementiran u hrvatskim školama. U prvom dijelu rada autor opisuje važnost građanskog odgoja

i obrazovanja za funkcioniranje suvremenih liberalno-demokratskih društava. Posebnu pozornost pridaje vezi građanskog odgoja i obrazovanja i demokratske političke kulture. U drugom se dijelu fokusira na komparaciju spomenutog programa s programima građanskog odgoja i obrazovanja u drugim europskim državama analitički obuhvaćajući tri dimenzije: koncepte, modele i tipove građanskog odgoja. Autor zaključuje kako aktualni program građanskog odgoja i obrazovanja u hrvatskim školama nije funkcionalan ni provediv.

U posljednjem prilogu *Politika za mlade u Hrvatskoj – anatomija jedne javne politike* Marko Kovačić, kako i sam naslov preudicira, nudi svojevrsnu anatomiju politika za mlade s nadom da posluži kao smjerokaz u daljnjim analizama tog područja. Autor analizira normativne akte vezane uz politiku za mlade, te ulogu aktera. Zaključno ustvrđuje kako Hrvatska ima politike za mlade koje su usmjerene prema jasno definiranoj populaciji i teže rješavanju konkretnih problema, a veliki obol tome dao je i civilni sektor.

Već sam naslov zbornika, iako bez upitnika, zahtijeva odgovor na to kakvi su doista demokratski potencijali mladih u Hrvatskoj. Nakon 11 priloga može se zaključiti da prevladavaju zabrinjavajući trendovi među mladima. Ipak, postoje i neke naznake optimizma. S obzirom na to da su mladi dinamična društvena skupina među kojom se mogu lako prepoznati opći trendovi cijelog društva, ovaj zbornik treba biti samo poticaj za daljnja istraživanja mladih.

Miroslav Katić